

Typus Mundi

Philip Fruytiers et al.

bron

Philip Fruytiers et al., *Typus Mundi*. Johan Cnobbaert, Antwerpen 1627

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_typ001typu01_01/colofon.htm

© 2006 dbnl

Quàm sordet mihi terra, dum coelum adspicio!
Phls de Mallery fecit
I. Cnobbaert exc. cum Priuilegio.

S.P. Ignatio Loyola Societatis Iesv Fvndatori S.**Quàm sordet mihi terra, dum coelum aspicio!**

N *Octurnā LOYOLA diem dum spectat, & aulae
Sydereae vigiles, non sine lege, faces;
Coelum ardet, coelum suspirat, & vndique votis
Igneus, è terris emicat in superos.
Emicat, & visis animans ex ignibus ignes,
Tot patitur flammās, quot parit aethra faces:
Totus & in flammās, iam nomine teste, & in ignes
Iret, ni socias gigneret ignis aquas.*

*Sed velut oppositas fluij petulantia ripas
 Dum quatit, effusis vincitur agger aquis:
 Sic vbi, non solitos agitanſl GNATIVS aestus,
 Feruet, se teneras eliquat in lacrymas:
 Quin super-effuso latè rigat omnia fletu,
 Et linguam tacitis vndique inundat aquis.
 Illa silet, nihil ad lacrymas se posse professa:
 Scilicet & linguae lacryma pondus habet.
 Haec leni interea praeterfluit orasusurro,
 Eque genis ducto fonte, pererrat humum.
 Non ita cogit hyems pluuias in veller a guttas;
 Vt nudam niuea cyclade donet humum:
 Non ita nascentes aurora praeoccupat herbas:
 Non ita lactentem roscida gemma thymum.
 Non luctum vox vlla notat, suspiria flammam
 Nulla sonant; mutus omnia fletus agit.
 At simul vt luctus vox fluctibus extulit ora,
 Inuenitque suos naufraga lingua sonos:
 Ingemit, & fixis in coelum obtutibus, inquit:
 Quā mihi, dū specto sydera, sordet humus!
 At cur sordet humus, gemino quam flumine lumen
 Abluit? vnda facit puluere mixta lutum.*

Tibi ergo B. IGNATI , tibi heros fortissime, qui fortunae copias, qui carnis illecebras, qui gentilium tuorum titulos, & si quid praeterea, in hac rerum vniuersitate mortales suspiciunt, intento semper in coelos vultu, & animo despexisti; tibi inquam, emblematicum hunc MVN-DI TYPVM , ac serium de *gemino amore* ludum dicamus, consecramus-que. Cui enim potiùs? tuis fontibus rigamur quotidie; tibi refundimus, quod hausimus ex te: tu calamos nostros animas; tibi viuere primū incipiant. Tu arma, quae MVNDVS praeceperat; aut certè iam pridem sibi dicanda sperauerat, ad Virginis tholum suffixisti; vt essent nouae militiae rudimenta, quae fuerant veteris tropaea

fortuna. Te *vterque Amor*, in quâ lude-
ret, palaestram elegit. Et vincere qui-
dem visus est *terrenus*, quam diu perso-
nâ ad gratiam ingeniosè compositâ,
diuinum quid ementiens, hoc quasi
merito suo, animum sibi tuum ad-
iungere studuit. At vbi iam excreuit
in luctam lusus, lucta in luctû, luctus
in lacrymas; defluxitè vestigio, quae
fucum fecerat, cerussa; defloruit per-
sonae gratia; & lutulenta *terrae faex*,
quae in laruam hactenus coaluerat,
Furtiuis nudata coloribus,
velinuitam se prodidit. Nec adhuc se
totam prodiderat; & totam iam ode-
ras. Satis nimirum superque erat ani-
mo vel ad *mundi* inuidiam generoso,
quàm proximè à periculo abfuisse.
Vicisti ergo tunc, cùm credi posses

perdidisse. Ausim dicere: numquam vicisses; nisi sic perdidisses. *Diui- ni Amoris* crediderim globum illum fuisse, quo, non tam crus, quàm animus tuus vulneratus est. Foelix vulnus! quod te *mundi calamitates* edocuit, dedocuit *pericula*. foelix globus! qui inhaerentem altè pectori tuo *terrae* globum quàm celerrimè excussit, & expresso inter allisionem tinnitu, inanias illū suas explicare coëgit, - - - *iussitquefateri*;

Quanta subaerato mendacia tinniat auro.
foelix globus! qui viam aperuit, quâ *Amorem mundi*, illudere tibi meditantem, foelicissimè eluderet, & *diuino* colludere disceres. A peruit nimirum animum tuum coelo, *mundo* clausit. verbo dicam: obfuit, vt prodesset;

perdere te coëgit, vt vinceres.

Ad tuas itaque aras B. IGNATI , qui adeò generosè victorem tuum victus subiugasti, votiuas has ingenij nostri tabellas suspēdimus: vnum hoc dumtaxat orantes; vtopusculum hoc, si aut ex tua, aut ex sua dignitate spectetur, exiguum, si ex labore, mediocre, si ex animo, magnum, ea animi benignitate suscipias; vt ex nostro in litterarū studiis progressu, quem tuo vnus fauore speramus in posterū, facilè omnes intelligant id tibi quàm maximè gratum atque acceptum fuisse. Suscipies, non dubito; & clientes tuos patronus audies. Nec enim est demissionis tuae (quae se semper abiecit ad omnia) abiecta despiciere, nec gloriae, beneuolentiâ à nobis vinci posse.

RR. C.S. I.A.

Ad Lectorem.

A Morem hîc audis, lector? ne time; castus est. Mundum? ne expallesce; mundus est. Ludimus; sed piè. Passeres, Columbas, Corinnas nostri exhorrescunt calami, execrantur animi. Amorem profanum damus; sed vt fugias: diuinum; vt sequaris. Nec tamen iubemus te magni aliquid à tyrone calamo expectare. Iuuenes sumus, Rhetores sumus. Si grande quid expectas, ludimus. Emblemata versibus illustrare placuit, ex temporaneo pene aliquot dierum carmine, non librum scribere. Si nullum alium hinc fructum referimus; certè studuimus. Tu interim vel hoc ipso beneuoli in te animi fructu frue, & vale.

Av lectevr.

CE tant dedale & renommé ingenieur Archimede, a jadis faict voir à nos ancestres en vne sphere crystalline, parsemée des flamboyants rubis des estoilles, vn prodigieux racueil de la Celeste voute, au grand estonnement de Iuppiter & tous les Dieux: mais voicy à l'enuie d'Archimede déchiffrée en vn petit pourtraict la demesurée immensité du monde; non pas embellie de tant d'estoilles & astres, mais parsemée de mille *miseres & perils*; & en outre trauaillée par vne continuelle *antipathie de deux Amours*. l'espere que vous la contemplerez d'vne benigne oeillade; & ferez accroistre ce merueille, monstrant que le Microcosme peut aisement comprendre ce Megalocosme.

Voor-reden des drvckers tot den leser.

GOetwillighen Leser / op dat v.l. niet en soude gheheelijck berooft blijven van 't wel-genoeghen / dat v.l. soude moghen ghenieten in het aenmercken van dese Sinne-beelden / door de welcke de *ellenden ende perijckelen deser werelt* levendigh af-ghemaelt / ende de *teghen-eeen-strijdingen tusschen de wereltlijcke ende goddelijcke liefde* claerlijck vertooght wordē: soo hebbe ick besorght / dat tot verclaringhe der selver eenighe korte Neder-duytsche ghedichten hier zijn by-ghevoeght; trachtende hier door in v.l. dese vruchte te doen; te weten / dat v.l. door de uyt-nementheydt ende schoonheydt der goddelijcker liefde ontsteken ende aenghewackert zijnde / de werelt met hare sottenrijen ende ydelheden cloeckmoedelijck mach verfoeyen / oft die ten minsten maer achten naer hare weerde. Arbeydt dan dit daer uyt te trecken / ende vaert wel.

V.L. dienstvillighen

I A N C N O B B A E R T .

I. Mundus in ma-li ligno positus est.

O *Mina sunt hominum mali pendentia ligno:*
Arbore in hac mundi statque, caditque salus.
Poma quot haec arbor, tot ramis sustinet orbis;
Non bene vis tantum tantula portat onus.
Non fer at hoc Atlas, non nubifer Apenninus;
Non pariter iunctis Pindus, & Ossa iugis;
Parnassusue biceps, vario neque vertice Taurus:
Pars orbis toto scilicet orbe minor.
O malèfula salus! fragili malè credita malo!
Quàm res praecipiti stat tua, munde, loco!
Heu quid Adame, paras? orbem fulcire labantem?
Impar pondus habet viribus ille tuis.
Corruet, inuoluetque pari se, teque ruinâ.
Corruet, hoc lentum est; ni fugis, ecce ruit.
Sinescis; putri pendent haec poma genistâ,
Inque manus, digito vix bene tacta, fluent.

*Hinc fuge, nec blando nimiùm confide colori:
Ille color vermem, quem tegit, intus habet.
Mors inclusa latet: vitae malè creditur arbor,
Quod valeat vitam tollere, virus inest.
Vesceris? ah pransos pestis populabitur artus;
Oreque deluso dira venena trahes.
Venturos adeò tangent ea fata nepotes,
Imaque natorum serpet ad ossa lues.
Poma manu prensare caue, tetigisse, perisse est.
Tangere sed nimium est, tangere velle nocet.
Et nocuit vidisse: nocet, mihi crede, videri:
Regulus hïc tacitâ prospicit è latebrâ.
Serpenti ne fide; malus latet Anguis in angue,
Te fore, fallaci sibilat ore, Deum;
Notitiamque boni spondet, pariterque malorum.
Heu mala quàm cupias noscere; plura scies!*

I.

Sans l'aide d'Hercules, Atlas porteur des astres,
 Eust mis le ciel en piece, les Dieux en mil desastres:
 Et quoy? supportera du monde le grand pois
 Vn vermolu pomier? nō, nō; mais biē la croix.

I.

Vlucht Adam; dwinght uw' oogh / dwinght uw' handt / dwinght uw' sinnen /
 'Ten is noch vreught / noch vrucht / dees' vruchten te beminnen.
 Haer leven / is u doodt. sy vallen; blijft ghy staen?
 Loopt vry; den boom is broosch; de wereltd hanght daer aen.

II. Sic malum creuit vnicum in omne malum.

*Q*uondam dircaeis (si vera est fabula) campis
 Horrida Cadmaeo semine nataphalanx:
 Impia, crudelis, iurata excindere Coelum,
 Et mox fraternâ caede cruenta manus.
 Tu quoque Pandora delusus fraude Prometheu,
 Sparsisti humanum virus in exitium.
 Quò repetita procul duplicis mendacia famae?
 Parcite. mentiri fabula nulla solet.
 Nomine si verso fias, Adame, Prometheus;
 Tu Cadmus, pomum dens sit, & historia est.
 Seuisti vetitâ decerptum ex arbore foetum,
 Pullulat hoc scelerum semine dira seges.
 Hinc quae non vidit, quae non mala pertulit orbis!
 Armata in nostras Terra, Polusque neces.
 Hostis homo grauis ipse sibi est, semperque negata
 Quaerit, & in vitium fertile pectus habet.
 Huic inflat tumidas ventosa superbia venas;
 Hic sitit in rutilis, Tantalus alter, aquis;

*Ille litat Cereri; se deuouet ille Lyaeo;
 In castris Paphiae militat alter herae;
 Alter in optatis sectatur mollia rebus
 Otia; sed faust â non reditura vice.
 Huic animum rabido furor, iraque concutit oestro;
 Intima huic ater viscera liuor edit.
 Paene gygantaeo scanduntur sider a fastu,
 Paene Deum superâ pellere sede iuuat.
 Terra caue, fremit infensi grauis ira Tonantis;
 Iam tua, iam plectit crimina; terra pauae.
 Nónne vides, vt praecipiti ruat aethere fulmen?
 Vndique disrupto sulphur vt axe pluat?
 Vt ferus excussis Boreas bacchetur habenis?
 Hauriat vt curuas vndaque, morsque rates?
 Nempe Helice, Pharos illa animi, dux optima vitae
 Cimmeriâ ratio nocte sepulta iacet.
 Dirigit extinctâ clauum ratione voluntas,
 Mersaque tot scelerum pondere vita perit.
 En mala quot surgunt malè mansi è semine Mal!
 Sic malum creuit vnicum in omne malū.*

II.

O cruel changement! fiere metamorphose!
 La semence d'vn fruit, quelle metem psychose!
 Se change en carnaciers animaux; voir en maux,
 Qui vont brisant le monde par mill' & mille fleaux.

II.

O *Adam*, wat een quaet heeft ons dit saet ghedaen!
 Niemand en isser vry / niemand en kan 't ontgaen.
 Het vyer / de locht / de zee / de aerde draegt ons haet;
 Dit seven-hoofdich dier / door-eet ons met sijn quaet.
 Ghy hebt met grootē lust dit saeykē eens gesaeyt;
 Maer wy met druck en sweet / geduerigh dat ghemaeyt.

III. Vt potiar, patior. Patieris, non potieris.

S Tulte Cupido caue; nocet empta dolore voluptas:
 Quantula, quàm certis foeta volupta malis!
 Dulcia promittit mundus; sed amara propinat:
 Sub mellis laruâ dira Aconita bibes.
 Malim ego boletum Claudî, coenamúe Thyestae:
 Malim ego Medeae pocula mixta manu.
 Mella putas? mellis sunt fella imitata colorem.
 Vnica vix mundo guttula mellis inest.
 Fella iube fieri mutato nomine mella;
 Mella tamen stimulis, vndique cincta leges.
 Balsama sic diri vallant preciosa Cerastae;
 Sic rosa spinoso nupta satellitio.
 Heu! spoliare opibus nequidquam alueâria tentas:
 Vt patiare; tamen non potiere fauis.
 Erumpet portis, & totis vndique castris
 Stridula mellipari te premet ira gregis.

*Turmatimque leues quatiens stridoribus auras,
Punget, & infestâ te terebrabit acu.
Non sic torta nocent Parthi fugientis ab arcu
Tela, venenatas tela datura neces:
Nec tam praesentem morsu fert vipera pestem.
Heu fuge, mortifero dente volupta necat.
Sincero vis {...} frui? coeli vbere suge;
Inde bibes nullis illita mella dolis.*

III.

Gardez vous follastreau, gardez vous de ces ruches,
Où ces petits archers vous ont mis des embusches.

Le rayon est rauy, la proye est emportée:

Au lieu du doux nectar, aurez la main naurée.

III.

Wat honigh s met veel quaets / en bitterheydts te koopē;

'Tis al te dier betaelt: maer dus om niet te loopē /

En soeken 't soet in 't suer; 't is in de zee dē haes /

Den visch in 't bosch ghesocht; 't is sotticheyt 't is raes.

IV. Quis leuior? cui plus ponderis addit amor.

*FRustrà Cypridis impiger puelle,
 Totos niteris, atque perdis annos,
 Addens pondera, ponderique pondus:
 Namque addas licet, vsque, & vsque pondus,
 Et Mundos cumules Cupido Mundis,
 Appendet minus vsque, & vsque Mundus.
 Leuis sibilus est sonantis aurae,
 Seu Neptune tua ambulat per arua,
 Seu dum Flora tuum natat per aequor.
 Et spuma est leuis è latrante Ponto,
 Et alâ leuis est volante pluma,
 Et leuis palea est, leuisque arundo,
 Et pilus leuis est, leuisque stupa,
 Lanugo leuis est, leuisque fumus,
 Sunt leues atomi, leuisque puluis,
 Et nubes leuis est, leuesque flammae,
 Quas ruptâ iaculatur aethra nube:*

*Ast leuissimus est leuissimorum,
Et vmbrâ leuior leuissimorum.
Mundus omnium; & vsque permanebit,
Dum Mundo dominabitur Cupido.
Quid bullâ leuius, sequace bullâ,
Quam sapone animans, breuique conchâ
Tenelli creat halitus puelli?
At si dius Amor libret bilancem,
Prae bullâ est leuis, halituque Mundus.
Scis quidnam leuius putem esse Mundo?
Si nescis, breuibus docebo: NIL est.*

IV.

C'est vray Monde leger, que le bouillon volage
Par l'ocean de l'air s'enuole, ram', & nage
A la mercy des vents; mais encor vous deuance
Ce bouffy diamant, au poids de la balance.

IV.

Waer toe al dit ghewicht?
De werelt is te licht:
Den bobbel van dit kindt /
Is zeepe / locht / en windt:
Maer desen aerdschen bol
Is ydel / voosch / en hol:
Ja anders niet dan niet /
Met eenen schijn van iet.

V. His vertitur Orbis.

ESt Vertumnus Amor, formas se fingit in omnes;
Talia, si Protheus quis fuit, ora tulit.
Tela vibrat miles; venator retia tendit;
Nunc prece, nunc precio, nunc agit ille minis.
Nunc tonitru, trifidaeque imitatus cuspidis ignes
Ima crematuras spargit in ossa faces.
Ludit, & illudit positus nunc histrio telis.
Munde, caue tectos in tua damna dolos.
Spicula ponit Amor; sed tu ne pone timorem;
Est arcus, flagrum quod puerile putas.
Mox iterum aptato lunabit cornua neruo,
Lethalisque tuum figet arundo iecur.
Ludenti ne crede; magis confide furenti;
Ludicra nam sequitur serius ista dolor.
Serius & serus; cum diris cincta colubris
Alecto Stygijs protulit ora vadis.
Trāsīt ΕΡΩΣ in ΕΡΙΣ : Odiū comitatur Amorē,
Aut sequitur. turpi nulla in Amore fides,

*Nulla fides, & nulla quies. Inuertitur Orbis,
 Ludere cùm Cyprius coeperit Orbe puer.
 Ac velut inflicto volitans sub verberibus turbo,
 Voluitur in gyros, seque sequendo fugit;
 Dant animos plagae, plagas puerilia lora;
 Sic Odium hinc Mundum, sic Amor inde rapit.
 Ductus Amore Paris, Ledaevi praedo pudoris
 Velaper Aegaeas barbara fecit aquas:
 Hinc illae lacrymae: Danaas Odium, iraque dextras
 Vertit in exitium Troia superba tuum.
 Idem Amor Aeneam tot Ponti erroribus actum,
 Coniugia, & Latias quaerere iussit opes:
 Ast Odium Turni stimulans praecordia totis
 Anguibus, in Teucros compulit ire duces.
 Saeuit Amor thalami, mentes fera versat Erinnyes:
 Sic geminâ Latium, Troiaque peste perit.
 Auri Amor in Parthos Crassum impulit, arma retorsit
 Mox Odium, & flauo mersit in imbre caput.
 Regni Amor in patriam conuertit Caesaris arma;
 Patrum Odio patriam sanguine tinxit humum.
 Terrarum dominâ quid fortius vrbe Quirini?
 Et potuit Romam vertere solus Amor.*

V.

Mille tours, & retours ioue la giroüette;
 Quand l'espoux de l'esté le doux Zephyr halette:
 Ne t'estonnes doncq pas, que la sphere du mōde
 Battue de ces fouets vire de rond' en ronde.

V.

Wat is dit voor een kindt /
 Dat met een soet ghewelt /
 De werelt dus ontstelt?
 De *Liefde*. Wat een quaet
 Moet ons dan doen den Haet?
 Neen / neen; de Liefde wint.
 Veel quader is den hondt /
 Die t'samen speelt / en bijt;
 Dan die u van uw' wond'
 Met sijn ghebasch bevrijt.

VI. In cruce sola quies.

*Q*uisquis amas nullâ vitiatum nube serenum;
 Quisquis amas nullo gaudia laesa metu.
 Huc ades; & tacitâ quae venit ab icone, vocem
 Accipe: lex Orbi nulla, nec vlla quies.
 Aspicias, vt puer hic oculo, pede, mente, manuque
 Instabili staebilem quaerat in Orbe fidem?
 Mille agit in gyros, in spiras mille, maeandros
 Mille; nec ex vsu spes venit vlla morae.
 Scilicet innumeris ruit orbibus Orbis in orbem,
 Et partes sequitur ipse, fugitque suas.
 Miles es? vt crebrò vigiles tuba Martia lunas
 Imperet, at famae crebrius aer a vocant.
 Nempe secunda suis nisi te fortuna manipulis
 Augeat, vt suadent somnia; nulla quies.
 Dux es? ni totis tibi belli gloria castris
 Militet, vt spondent somnia; nulla quies.
 Diues es, & magnas metuunt exilia messes
 Horrea? si qua seges aemula; nulla quies.

*Si quarecensenti dominos face iudice nummos
 Adstrepuit folio virgula; nulla quies.
 Prodet inaccessas nimirum frondea gazas
 Lingua, nec arcano te sinet hoste frui.
 Si qua per occlusas aut lux, aut vmbra fenestras
 Furtiuo penetrat sepede; nulla quies.
 Vmbra tegit fures; lux omnia prodit; vtrique
 Inuia, velcasu hoc indice, nulla via est.
 Caetera quid memorem? tecum fraus, liuor, egestas,
 Tecum habitat tristi luridus ore dolor.
 Vidit, & invidit, cumuloque superflua dempsit
 Mulciber: at versis sors vbi nigra rotis;
 Soli innixa Deo perstat, quae fulta caducis
 Spes erat illecebris; in cruce sola quies.
 Bellica LOYOLAM quot fregit adorea curis?
 At simul ac Gallo vulnus ab hoste tulit.
 Sola tenet placidam curâ pax exule mentem;
 Solus regnat Amor; in cruce sola quies.
 Vis sit in Orbe quies? fac vt Orbis nesciat Orbem,
 Inque crucem incumbat; in cruce sola quies.*

VI.

Tu traualles en vain, voulant que ceste boule
 Sur le paué vny de la table ne roule:
 Si tu veux Cupidon veoir se globe rassis;
 Que le poids de la Croix ordōne son pourpris.

VI.

Wat vlucht-ghesinden lust
 Is dit / die noyt en rust?
 'T is 't onghestadigh spel
 Des werelts / die 't ghequel
 Van hare lusten iaeght /
 Tot dat haer 't Cruys behaeght.

VII. Latet hostis; & otia ducis?

*P*alladis auspiciis stetit ingens gloria Troiae,
 Diues opum, factis inclyta, Marte potens;
 Dum labor, & solers defendit moenia Virtus,
 Curaque peruigiles constitit ante fores.
 Ast vbi fugerunt cum Pallade Palladis artes,
 Arma vbi cum longo seposuere metu:
 Incustoditos mox scandit machina muros
 Foeta viris, Graiae lugubre fraudis opus.
 Quos non mille rates, nec vis, nec tela, nec enses,
 Non Mars, non anniperdomuere decem;
 Otia damnarunt somno, vinoque sepultos;
 Vnica tot Regum nox populauit opes.
 Euigilate Phryges, latet intra moenia pestis:
 Hostis habet muros; euigilate Phryges.
 Dormiuere: sopor ligat aegros vltimus artus,
 Victaque claudit iners lumina credulitas.
 Diffugiet somnus, piceo cum fumeus ore
 Inuisum faciet Mulciber ire diem:

*Barbaricum victrix cum cinget flamma cubile,
 Et Priamum pictis exciet è thalamis.
 Serò Phryges sapient: sic constant otia magno.
 Otia, qui falso niteris Orbe, fuge.
 Otia quae blando caenit Orbis murmure, fallunt:
 Maior in Orbe dolus, quàm Phryge clausus eq
 Non Ithacus, fallaxúe Sinon hac delitet aluo.
 Mille latent pestes, funera mille latent.
 In Cyprios fera mille parat tormenta nepotes,
 Mille parat vindex Thesiphonea faces.
 Non tam pestiferos accendit Vesuius ignes,
 Nec tam funereis aestuat AETHna rogis:
 Ah! aestus Venerem non exsudabis ad istos?
 O puer in poenas desidiose tuas!
 Bis malesane puer, vitâ cum ludis, & igni!
 Funera quae rabies Empedoclaea sequi?
 Nitrea sulphurei subter te pulueris olla,
 Ingens olla, leui mox animamda face;
 Proripe te, fundo mox Terra dehiscet ab imo,
 Styx tibi mox vastos pandet opaca sinus.
 Ignes igne doma: Mundum fuge, Cyprida vita:
 Materies stygijs non magis apta facis.*

VII.

Hola! esueille toy; que Morpheus le pipeur
Glissé dedans vos yeux ne te plonge en malheur.
Voyez que de bien pres talonoit la ruine,
Le feu s'estant des-ja faict maistre de la mine.

VII.

Blijft dit vyer onghebluscht /
Vreest ghy de minste pijn;
Hoe slaept ghy dan gherust
Op dese helsche mijne?

VIII. Occidunt vtraque risu.

*NON tantùm ingentes habitat mors effera rictus;
 Non tantùm libycas horret arena iubas:
 Maxima sunt minimi nonnumquam vulnera dentis;
 Maxima sunt minimae saepe venena ferae.
 Testis Arachnaeo metuenda Tarantula vultu es,
 Cum tua mortifero gutture fella vomis.
 Thessala te posito venerantur gramina tabo,
 Praestituitque suis Itala terra malis.
 Stellio luce nocet, boa frigore, flumine natrix,
 Vi iaculus, visu regulus, igne draco;
 Sed tua (quis tantos vel Vlysses sentiat astus?)
 Immodico risu blanda venena necant.
 Vix lepor os reserat, mors occupat, inscia rident
 Labra; natant lacrymis lumina funereis.
 Scilicet ignarus vicini funeris augur
 Risus, praesagas cogitur in lacrymas.
 Nec tamen interea laeto pede plaudere terram,
 Nec piget immodicis soluere froena iocis;*

*Venturi donec metuens ruat in tenebras sol,
 Et raedio terras emoriente legaet.
 Toxicæ tum subeunt, subit & Libitina; suoque
 Victa lepore, die vita cadente cadit.
 Phoebe Thyestæo quid ferris in auiâ cursu?
 Flecte rotam; aut Mundi si scelus omne fugis;
 Perde diem, & terras aeternâ nocte fatiga:
 Nil hoc ad Mundi toxica virus habet.
 Si necat immodico funesta Tarantula risu;
 Dulcius ille nocet, certius ille necat.
 Testis, Agenoreæ Chilon quem gloria palmae
 Prima coronatis composuit manibus;
 Testis Arabs, testes tumuli, quæis nomen orexis,
 Saeclaque, quæis vnam mors dedit vna ratem.
 Atque vtinam hoc ipsum, miseri, quod degimus, æui
 Lethiferos Mundo non gemat esse iocos!
 Ecce ciet digitos tremula cum voce loquentes,
 Et Capitolinis gaudia nata cibis:
 Nec mora terra fremit, ruit æther, fulminat ignis,
 Et stygias subito funere plangit aquas.
 I nunc, & Mundi lethalia spicula ride;
 Ebria si tanto gaudia melle necant.*

VIII.

Que si la Tarantule vous at à fleur de peau
Doucement chatoüillé par son fatal museau;
Tu meurs en riotant: tel est le faux plaisir
Du monde desloyal; car son rire est mourir.

VIII.

Ghelijck den soeten beet
Der Italiaensche spinn'
Soo ketelt / dat het sweet
V neemt en ziel' / en sin:
Soo ded' de werelt oyt;
Haer lachen is ons doodt.

IX. Frustrà: quis stabilem figat in orbe gradum?

*HVc ades, elatas qui tollis in aethera cristas,
 Plenaque ventoso pectora folle geris.
 Huc ades, aggestum patulis qui faucibus aurum
 Rimaris nimias Tantalus inter opes.
 Huc ades, Idaliae cui torrent viscera flammae,
 Caecaque vipereus corda sagittat Amor.
 Disce tuos luctus: votorum è culmine praeceps
 Decidit, ancipiti qui locat orbe pedem.
 Nil aetas, nil forma iuuat, nil fulua metalli
 Lamina, nil forti parta trophaea manu.
 Inde cliens Pluti, laudum praeco inde suarum,
 Multus & AEgysthus, multaque Phaedra ruit.
 Ipsa suis veniat variata superbiaplumis;
 Hinc malè lapsurum corpus in astra libret.
 Ipse adeò Plutus praeceps eat, ipse Cupido:
 Ille grauis nummis, arcubus ille minax.
 Nempe gradu stabili consistere nescius orbis,
 Ingenitâ sese mobilitate rotat.*

*Non ita sisyphiae pondus reuolubile molis
Vertitur, è summo cùm petit imaiugo.
Vis stabili firmare loco vestigia?CHRISTVS
Est petra quadra, quadro fige pedem lapide.*

IX.

Gardez vous de monter, esceruelé Päon:
Ce Plute fracassè, ce culbutant garçon
Crient: fuyez, fuyez du Monde l'inconstance,
Si tu ne veux courir risque de decadence.

IX.

Wellusten / eer' en goedt
En is maer ebb' en vloedt:
Men siet het al vergaen;
'T is quaet op bollen staen.

X. Mundi me lapsus adauget.

*H*Oc quod suspicis, hoc quod obstupescis,
 Quo spes culmine fabricas superbas,
 Quo dicta est lare Firmitas morari,
 Quae visa est statio Perennitatis,
 Tutelae domus, & Salutis ara,
 Vitrum est, vel vitreum quid esse vitro
 Si potest magis. His ruina tectis
 Legit perpetuos sibi penates.
 Praeceptis labitur, occiditque Mundus,
 Crystallus Venetis gelata flammis
 Vt leui ruit, interitque flatu.
 His vultum speculatur in ruinis,
 Et sese malè recreat Cupido,
 Sic est. in vitium ruente Mundo
 (Et en quàm facilis ruina Mundi)
 Crescit lapsibus omnibus Cupido;
 Culpam culpa trahit prior sequentem,
 Et simul paritur, paritque noxa,

*Et noxas parit vna noxa mille,
Vt flammæ parit vna flamma centum.
Nempe fertile semen est malorum,
Princeps principis vt Parentis omnes
Lapsus vnicus iuit in nepotes:
Errat hinc calor ossium per omnem
Deuoratque medullitus medullam
Incautus raperis, propellerisque
In Paphumque, Tyrannidemque Amoris;
Mox & spontè sequi iuuat ruentes,
Et dulce est socios habere culpæ,
Vt dulce est socios habere poenæ;
Et palàm pudet esse te pudentem,
Omnes cùm videas palàm impudentes;
Et magis iuuat esse te impudentem,
Omnes cùm videas parùm impudentes.
Crescit lapsibus his, & his Cupido.
Multi olim Hippolyti, Parisque rarus;
Nunc (o tempora, Temporumque mores!)
Rarus Hippolytus, Parisque multus.
Audi vota Deus, pudica vota:
Sint multi Hippolyti, Parisque nullus.*

*Audi Cypridis impudice miles:
Mundum si fugis; occidit Cupido.*

X.

Si le glacé crystal, auquel Venus se farde,
Viēt à glisser des mains d'vn mignō de sa garde;
On en voyt dix à douz' pour vne seule face:
La cheute d'vn vault-rien en mille lieux le place.

X.

Ghelijck den minsten val
Van een seer broosch ghelas /
Verbeeldt in groot ghetal
Het beeldt dat eenigh was:
Soo baert den eersten val
Des werelts / sonder rust /
Veel quaets / en lust tot al:
Ja soo daer iemandt malt /
Een yeder volght / en valt.

XI. Donec totum expleat orbem.

*Q*Vae Dea falcatos toties se curuat in arcus
 Par Proteo ancipiti statque, caditque globo,
 Postque senescentis dispendia menstrua formae
 Crescit, dum toto Sideris orbe micet:
 Sic dubio calet igne Venus; sic aemula Phoebes
 Orbis in exitium cornua lunat Amor.
 Perque diem, & tenebras, per dāna, per arma, per ignes,
 Per lucra, per somnos, otia, vina, dapes
 Crescit, & accrescet, donec totū expleat orbem.
 Poenè simul iunctaeiam coiere manus.
 Quae genua extremo non tangit pendula limbo
 Fluxerat in teneros Synthesis antepedes.
 Brachia nuda breues (prius vtraque longa puello)
 Prostituunt manicae: Tempore crescit Amor.
 Dum nondum annosâ lustrabat lampade terras
 Phoebus, & in cunis, ac tener Orbis erat,
 Candidus, & simplex, castus, syncerus, inermis
 Ipse suum implebat nomen, & omen Amor:

*Cypris adoptiuo dederat nulla vbera nato;
 Sola sed infanti Gratia Mater erat,
 Nôrat adulantis nec adhuc dare blaesula vocis
 Signa, nec in blandos texere verba dolos;
 Non habiles pharetris humeri, non dextra sagittis,
 Non arcum poterat flectere molle genu:
 Furta Venus docuit, docuit Venus improba fraudes,
 Aptauitque rudes ad noua bella manus.
 Quae modò tela iacit diris imbuta venenis,
 Parua equitaturum vexit arundo Deum;
 Et quondam innocuis praelusit pusio flammis,
 Qui modò tartareas spargit vbique faces.
 Scilicet improbitas cum corpore crescit, & annis;
 Dum vitae, & morum est lecta Magistra Venus.
 Dens fuerat stringendus in hunc Saturne, vorandus
 Hic tibi prae pueris omnibus vnus erat.
 An taciti metuenda mali vis vlla, vel ignis?
 Nec facit ad stomachum tam leuis esca grauem?
 Flamma gelu recreat, stomachum leuis esca senilem,
 Parua nec est teneri vis metuenda mali.
 Nî pereat, perimet: paucis si vixerit annis,
 E toto victor vinciet orbe comam.*

*At tu nascentes extingue Cupidinis ignes
 Qui legis haec: vinci nescit adultus Amor.*

XI.

Aux despens du Soleil la deesse bicorne
 R'agrandist chasque nuict sa cheulure blonde:
 De mesme Cupidon impatient de borne,
 A tes despens mortel, engage tout le monde.

XI.

De mane loopt te post /
 De sonne doet den kost;
 Hoe meer dat sy haer spoeyt /
 Hoe meer sy wint / en groeyt;
 Dies noyt en wilt sy staen /
 Haer rond' en zy ghedaen:
 Soo 's werelts sotten lust
 Loopt / wint / groeyt sonder rust /
 Tot dat sijn soet bedwanck
 De werelt overvanckt.

XII. Non amat iste, sed hamat Amor.

Q *Vae plaga lasciui plagas non sentit Amoris?*
Quae loca pernici non adit ille pede?
Non tantum vranimâ funestat lampade terras;
Ast etiam medijs ardet, & vrit aquis;
Nec pharetram tantum, pharetrae neque spicula pondus,
Sed gerit hamatis retia plena dolis;
Nam modò piscator, modò nauita caerulea verrit,
Quoque canit Siren gurgite, fallit Amor.
Ille quidem blando promittit munera vultu;
Munera sed fraudem perniciosâ tegunt.
Si captas, caperis: sic credulus adnatat escae
Piscis, ab hamatâ mors dape certa venit.
Hamat Amor Mundi. Qui Mundi munera captas,
Praedo miser praedae praeda eris ipse tuae.
Ille videt Veneres, exardescitque videndo;
Dum videt, ardentem captat, & hamat Amor.
Iste per amfractus vmbram venatur honorum;
Venatorem vmbrae captat, & hamat Amor.

Quaerit avarus opes, & fulvae ponder a curae;
Quaestoremque auri captat, & hamat Amor.
Quemque sui sensus, sua inescat quemque voluptas;
Se sinit hic oculis, auribus ille capi;
Hi pereunt tactu; sunt illis hamus odores;
Hos Cerere, hos Baccho captat, & hamat Amor.
Omnibus vsque locis tibi retia ponit, & hamos;
Quo minimè metuis gurgite, captus eris.
Saepe tibi streperis fert cominùs oscula labris;
Oscula dum fingit, non amat, hamat Amor.
Conquereris? queritur: moeres? moerere videtur;
Moerore, & questu non amat, hamat Amor.
Illacrymas? sociae poeto nant lumine guttae:
Non amat his lacrymis iste, sed hamat Amor.
At tibi lasciuis si blandum arridet ocellis:
Non amat his hircis iste, sed hamat Amor.
Cypro missa graues si mollit epistola curas:
Mollia scribendo non amat, hamat Amor.
Ipse adeò (& quis iurato non fidat Amori?)
Si tibi iuret, amo, non amat, hamat Amor.

XII.

Veux tu sçauoir pourquoy Cupidō porte-fleche
A chāgé l'arc en rets, sō vieux mestier en pesche?
Pour te conduire à mort: fuyez à toute force;
La mort s'eft deguisé du masque de l'amorce.

XII.

Ghy meynt dat u dit kindt
Wt een goedt hert bemindt /
Om dat het 's werelts aes
V schincken wilt: eylaes!
'T is al kout voor den vaeck;
Het aes bedeckt den haeck.

XIII. Quàm graue seruitium, quod leuis esca parit?

*REs magis est elegis, an Comi digna theatro,
 Quam gerit hic infans, quā docet Orbe geri?
 Laxabis fraenos hîc fletibus Heraclite,
 Hîc rumpet splenem, sat scio, Democritus.
 Ore trahit fumos, placet hic prae nectare succus,
 Dum cohibent vinctos ponder a dura pedes.
 Nec fugere hinc labor est, potat, sedet, oscitat, haeret,
 Infelix! dominae tanta libido gulae!
 Sic poterat patrio quae libera ludere coelo
 Luditur, & tenui pro dape seruit auis.
 Credite Posteritas, perierunt saecula pomo;
 Credite, puls seruum paucula fecit Esau:
 Credo ego; nam diri facimus peiora nepotes:
 Nempe est à patribus degener are pudor.
 Fumus opes, & fumus honos, fumusque voluptas,
 Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.
 Et tamen (heu lacrymae!) quem non hic fumus inescat?
 Fumea quem flendo non premit esca iugo?*

*Miles agit vigiles hyberno sidere noctes,
 Solis & aestiuo tostus ab igne dies;
 Bella domi desunt? peregrinâ bellat arenâ,
 Vulneraque alternâ dat, recipitque manu;
 Hosticaque audaci complexus moenia nisu
 Non procul à mortis finibus exul abit.
 Scilicet vt digito monstretur, & audiat. Hic est:
 Tam graue seruitium tam leuis esca parit.
 Per mare mercator, per inhospita saxa, per ignes,
 Imaque per terrae viscera quaerit opes;
 Plusque mari vario curarum fluctuat aestu,
 Plusque suis ratibus, quas fera iactat hyems;
 Vt numeret paeucos, preciosa pericula, nummos:
 Tam graue seruitium tam leuis esca parit.
 Quae non Galeno brevis est Censore voluptas?
 Seu tua sit Liber, seu tua moecha Cypris?
 Quot tamē hinc pestes? caput haec grauat, altera pect{...},
 Et ligat illa manus, & cremat illa pedes,
 Ista sibi renes, haec omnes mancipat artus,
 Mens quoque captiuo in corpore serua gemit,
 Et gemit, & Coelo nequit aegros tollere vultus,
 Et nequit, & non vult, si sinat esca, volet.*

*Velle vapor prohibet. trinos Mundi abijce fumos
Sic tibi Libertas, sic tibi parta Salus.*

XIII.

Ce musicien des bois pour vn grain de pauot
Quitte sa liberté, change boscage en cage:
Mais, hélas! Cupidon, tu me sembles plus sot,
Pour vn repas fumeux caressant l'esclauage.

XIII.

Loopt kindt / uw' boey is los;
Vlieght voghel / kiest den bosch:
Sy sitten beyd' gherust /
Niemandt en heeft daer lust /
Om los te gaen en vry;
Sy soecken slauerny /
Om aerdschen roock / en saet:
Soo goedt dunckt ons het quaet.

XIV. Non omne quod hîc micat aurum est.

*C*ernis vt ora retro velut indignantia vertat
 Coelicus ille Argus, Lynceus ille puer?
 Errorîne suo succensuit, inquis? aberras.
 Errorem simulat saepe, nec errat Amor.
 Mundi aperit fraudes veri arbiter aequus, & index:
 Illius indicio, iudicioque saepe.
 Indignatur Amor? Mundo indignare vicissim;
 Lumina vertit Amor? tu quoque verte tua:
 Ni facis, illudet, ceu lumina tot labyrinthis
 Ludit inaequalis fraus polygona vitri.
 Mille putas, cum sit vix aureus vnus, & alter:
 Ars munerum fingit, fingitur arte color,
 Quotque putas nummos, tot nūmūm conspicis vmbras:
 Sic fallunt, quae te iudice, Munde, micant.
 Ars tua, mentiri est. Crassi si diuitis arcam
 Lucrinae rutilo farciat aere fauor,
 Esse putat Croesus, nunc odit nomina Crassi:
 Binos muta apices, Croesus, hic Irus erit.

Iamque vel omne tenet, vel spe iam possidet aurum
Quod sol eous, quod coquit occiduus.
Nummi animos augent, Mundi fallacia nummos
Crescit opum esuries, mens statione ruit.
Si qua peregrino veniat de littore puppis;
Illam mea est puppis, clamitat, illa mea est.
Si qua seges foelix vicino pullulet aruo;
Quam mihi, ait, laetis stat seges ista comis!
Anglia huic soli sua tingit vellera; soli
Spumant Rhenanis condit a musta cadis;
Gignit huic è rore nouo Piscaria gemmas:
Terra aperit niueos huic Peruana sinus.
Semina raporum vidit flauescere campo?
Ecce meis aurum nascitur, inquit, agris.
Et sibi mancupio coeliprope vindicat ignes,
Quas putat ex auro nobiliore Rosas.
Non ita turba furit nocturno saucia Baccho,
Quando natat multo mens sine mente mero.
Ara vbi stat calicum geminatis clara lucernis,
Rara vbi cum niteant lumina, multa vident.
Ebrietas furor est, furor est spes improba nummi,
Ebrietas breuis est, longior ista furor.

*Somnia, Crasse, tibi mens aegra. vel ebria dictat;
Euigila; nullas esse videbis opes.*

XIV.

Ce voirr' poinctu donnant aux astres la brauade
De mil ducats faussez faict artiste parade:
Or quitte ce faux voirr', & vois où tu te plonge,
Pour l'ombrage du biē, pour vn doré mensōge.

XIV.

Dat gout dat enckel was
Verdobbelt door dit glas /
Leert hoe de werelt lieght /
Leert hoe sy u bedrieght.
Sy is soo metter daedt
Gheslepen in het quaedt /
Sy bringht u wel veel an;
Maer daer en komt niet van.
'T en is dogh al gheen gout /
Dat blinckt: schouwts' eer 't u rouwt.

XV. Hic oritur tenebris splendor, & immoritur.

*E*Cce tibi niueae gemino velut aequore chartae
 Archetypi vnius viuit imago duplex;
 Artifici vitro, tenebrisque animata diurnis
 Vtraque; sed solem largiùs illa bibit.
 Haec vix gustatâ perimit se luce, tenebris
 Illa oritur modicis, haec moritur nimijs.
 At quis Prototypon? Mundus, tuque assecla Mundi
 Cui venit à formâ grande supercilium,
 Quique tuas vestes, auis vt lunonia plumas,
 Aspicias, & demens te, velut alter, amas.
 Ipsa tuos fastus imitata superbit imago,
 Mimaque, quidquid agis tu foris, intus agit.
 Sed moritur noctis cur filia noctis in vmbrâ?
 Tam citò nox mater facta nouerca fuit?
 Scilicet aeternis mors obruit atra tenebris,
 Quem genuit scelerum nox tenebrosa, diem.
 Cùm scelus innocuas nullâ caligine terras
 Imbuit, & naeui mens sine nube fuit.

Nullâ mersa Tyro velarunt vellera corpus,
 Et nituit fuci sat sine luce color.
 Cum menti eripuit Stymphalis Cypria solem,
 Mendicus variâ splendicat arte decor.
 Tunc ferro crispas videas vndare capillos;
 Cerussata niuet frons, miniata rubet.
 Nec minus Ambitio tenebras offundit inertes,
 Nec minus externae lucis adoptat opem.
 Nunc nitet in Cressâ, Tyriâ nunc luce renidet,
 Herme tuo lucet munere, Erythra tuo;
 Est quem nunc Francum, quem nunc mentitur Iberû,
 Nunc Hybridam vestis, nunc docet esse nihil:
 Quot formae, Proteus noua tot se vertit in ora;
 Esse putes mimum, scena sit Orbis, erit.
 Ast vbi mors tollit ludis aulaea peractis,
 Aut vitae quintus, dicitur, actus adest,
 Tunc splendor splendore caret, lux lucis egena est,
 Rursus, & in tenebras, vt fuit ante, redit.
 Tunc crines sine lege iacent, sine murice corpus,
 Fictaque de picto demigrat ore dies.
 Qui modò sol fuerat, mox ipsâ vmbrosior vmbra
 Incubat exuuijs, Dux Saladine, tuis.

*Scilicet exilis velamina linea texti
Tot Veneris partus, & breuis vrna, tegit.*

XV.

Ton lustre, ton esclatne peust auoir durée,
Issu d'vn brun neant, tenebres & fumée:
Mais cōme tout l'on voyt esuanoüy en poudre,
En son tenebreux rien, on le verra resoudre.

XV.

Dees' duysterheydt soo dicht
Is moeder van dit licht;
Maer wordt sy wat te groot /
Sy bringht haer kindt ter doodt.
Soo haest als ons de sond'
Haer duysterheydt aensondt /
Quam 's werelts luyster voort
Verciert meer dan 't behoort.
Maer in het duyster graf
Gaet al den luyster af.

XVI. Sic decipit Orbis.

*Vltro iudice quid puella rursus
 Metiris pumilum, stupesque corpus?
 Pygmaeis licet artubus, nec vno
 Sis maior cubito, genus Molonum,
 Illorum bipedalium Molonum,
 Appendix hominis, gruumque praeda
 Coeli trans medias vehenda nubes;
 Hoc Censore tibi videris Atlas,
 Vel vicarius Hercules Atlantis,
 Maior Encelado, Mimante maior.
 Verte lumina, falleris Cupido:
 In Mundo mera vanitas, nec vlllo
 Tot mendacia prodiere vitro.
 Fraus ipsa in speculo moratur isto,
 Fraus qua caeruleo sub amne visi
 Crescunt Naiadum sub amne vultus,
 Qua post nubila, nubiumque partus
 Pallescens soror, atque mima fratris*

*Maiori radiat Diana fronte.
Censor pessimus arbiterque Mundus.
Pellaeus domitor soli, salique
Semen credidit esse se Tonantis;
Hausto tabuit ast vbi veneno,
Genus credidit esse se Philippi.
Mundus decipit arbiter superbos.
Ille Palmiferae Tyrannus orae,
Procrustes, Scinis, impius Tyrannus,
Herodes amor omnium improborum,
Herodes odium omnium proborum,
Clarus murice, clarior Pyropis,
Astris aemulus, aemulusque Soli
Suadae flexamino tonabat ore;
Et iam tota dabant Theatra plausum;
Nec credi Deus abnuit Tyrannus,
Deus credidit esse vel Tyrannus.
Heu! nulli licet esse diu superbo;
Irae Coelitis aduolat Minister
Spargens artubus omnibus venenum,
Et dum vermibus esse iussit escam,
Herodem speculum esse iussit Orbi,*

Mendax quem speculum fefellit Orbis.

XVI.

Ce petit Myrmidon en taille, & en posture
Paroist en ce crystal vn releué geant:
Voy-là Monde tes arts, voy-là ton imposture;
Couvrir du cache-nez des grandeurs ton neant.

XVI.

Als ons des Werelts schijn
Maeckt groter dan wy zijn;
Weet dat de werelt lieght /
Ghelijck dit glas bedrieght.

XVII. Sic lusibus aptior orbis.

*Si quem superbis auxit honoribus,
 Et invidendo Fors posuit loco,
 Ponat tumorem, nec salutem
 Arbitrio popularis aurae
 Confidat, Euris dulcè furentibus.
 Dat illa ludos Nereidum gregi
 Phaselus, impraegnata ventis
 Cûi nimiùm tumuêre vela.
 Fortuna longâ nota Tyrannide, &
 Ludum proteruum ludere contumax
 Et donat, & tollit secures,
 Inq̄ue throno locat, inq̄ue turbâ:
 Vt turma follem ludicra suscitât,
 Intus coacto quae tumet Aeolo,
 Iamq̄ue ima, iam suprema verrit,
 Nec spatio requiescit vno.
 Pax nulla folli, nulla potentibus.
 Pompeius, Orbis cûi fuerat pila,*

*Hoc Sortis est pila in duello
Carnifici data praeda ferro.
Vento repleuit Gloria Caesarem,
Caesar repleuit sanguine Curiam.
Quot bellicis notus trop haeis,
Tot celebr Marius ruinis.
Fortuna Croesum Turgida prodidit,
Victorq̄ue Croesi Cyrus, & vltimis
Formido, deînde risus oris
Foemineas satiauit iras.
O moesta dirae scena Tragoediae!
Tot clara Regum nomina, tot Ducum,
Dum sorte ventosâ tumescunt,
Sanguineo periêre ludo.*

XVII.

Si par vn beau semblant Fortune te mignonne,
Te caresse d'honneurs, & mil estats te donne;
Craignez (ie la cognois) elle tient pour delices
De veoir ses fauoris donner en precipices.

XVII.

Hoe meer ghy hopt / en hoopt
Nieuw' eere / ghelt en goet;
Hoe eerder dat ghy loopt
Tot val / en teghenspoet.
In 't spel den meersten hoop
Heeft meerst den quaetsten koop:
Dat meerst verheven staet
Wordt alder-eerst ghehaet.

XVIII. Struit vt ruat.

*FRuStraes: quid Orbes Orbibus ingeris
 Fortuna demens? Enceladivelut,
 Rhoetique vesani labores
 Pelion imposuêre Olympo.
 Coelo invidendis culmina turribus
 Molire, & ipsis aemula nubibus;
 E nube collis â superbos
 Flamma vorax ruet in penates.
 Sed ite flammae tela tricuspidis;
 Ludente Coelo culmina concidunt,
 Ludente Coelo sidit omnis
 In cumulum, tumulumque fastus.
 Sors coeca prisco regnet in Antio,
 Humana certis fata rotis eunt,
 Mens Orbeludens insolentis
 Vana Speisimulacra vertit.
 Deo minorem te gere, Rex eris.
 Spes temperatas lex quoque dirigit*

*Superna, subuertitque Mundi
 Artificem scelerum tumorem.
 Sic dum supernis sedibus aemulas
 Educit arces Iapeti genus,
 Deiecit in praecipit ab alto
 Coelituum malè coepta Iulus:
 Sic exul astris Lucifer aureis
 Traxit rebelles Aligerum choros:
 Foelice sic pulsi vireto
 Cum Patribus miseranda Proles.
 In astraructant dum tumidi minas,
 Cadit suorum Sennacherib manu,
 Mugitque septenni in iuuenco
 Assyrij dominator Orbis.
 Immersit vmbis Antiochum tumor
 Dum bella Coelo sacrilegus mouet,
 Furoris haeres Iulianus
 Tergeminâ perit ictus hastâ.
 Time ruinam quisquis in aethera
 Demens superbis cornibus arietas:
 Impunè nemo fastuosis
 In superos parat arma telis.*

XVIII.

Tien ferme Cupidon: par l'haleine d'Eole
 Feray que ce ballon plus vist, & plus haut vole:
 Escoutez arrogant, tes hautaines bouffées
 Seruent à ces bouffons de ieu, & de risées.

XVIII.

Werelt is 't dat ghy vreest
 Het spel van dese Maeght /
 Die u soo ketst / en iaeght;
 Schouwt op-gheblasen gheest
 Dit is den bal van wint
 Daer sy med' speelt / en wint.

XIX. Non bene conueniunt.

*Non bene conueniunt, nec corde morantur in vno
 Coelicus ille puer, terreus ille puer.
 Non ea Thebanis micuit discordia flammis,
 Non ea Tantaleis fratribus ira fuit.
 Tam gerit hostiles Amor hic, Amor ille pharetras,
 Pusio tam varias spargit vterque faces.
 Hic stygiâ, hic superâ cor figit arundine, castis
 Hic animat flammis, turpibus ille necat.
 Luxque minus tenebras, lucemque odere tenebrae;
 Eripit hic noctem mentibus, ille diem.
 Vt perit in mediâ lactis loligine gutta,
 Vt crystallineas sepia fuscet aquas,
 Castus Acidalijs violatur ab ignibus ardor,
 Horret Acidalios nec minus iste rogos.
 Sic mouet Errori longam Sapientia litem,
 Ipsaque cum Bello Pax fera bella gerit.
 Dissidet aeterno Virtus, Vitiumque duello,
 Non habitant vnus, Vitaque Morsque lares;*

*Hoc duce non erras, Cyprius te decipit erro,
Dius Amor pacem, Cyprius arma colit.
Hûic Virtus, illi sunt noxia crimina cordi;
Hic reserat vitae, mortis at ille fores.
Denique sic ipsosodium non odit Amores,
Vt Veneris prolem Coelicus odit Amor.
Vnicus Orbe vno sit Sol, Amor vnicus; vno
Vnicus in regno Rex sit, & vnus Amor.
Ipse vides sculpto radios quem spargere coelo
Sol prius aethereâ fundet ab arce iubar,
Stella prius falsis caelata lauabitur vndis,
Terraque sidereis iuncta vehetur equis,
Ipse vel inuiso succedet Olympus Auerno,
Omniaque in priscum sunt reditura chaos;
Quàm bene conueniant puer alter, & alter: Amores
Scis quando placido foedere iunget amor?
Vix puncto haerentes vno, cum videris ambos,
Omnibus in punctis se tetigisse globos.*

XIX.

Ces deux Amours se sōt en tout du tout cōtraires,
Ilz n'ontrien de commun, ilz viuent en diuorce:
loignez de poinct en poinct ces boules en consorce,
Encor n'apoincteras tu rien de leurs affaires.

XIX.

Ghy saeght dees' bollen eer
Van punct tot punct een-paer;
Dan desen knecht / en Heer
Ghelijck van sinnen waer.

XX. Hic pessima, hic optima seruat.

*Millenis Salomon ad athena altaria donis
 In sua coelestem vota vocarat opem:
 Cùm Deus haud dubiâ, visus sub imagine somni
 Opta ait, optatis Rex potiêre tuis.
 Si te dona iuuent praediuitis aurea venae,
 Copia te flauo nutriet in gremio.
 Bellica si stimulis fodicet tibi gloria pectus,
 Sub pedibus victor colla inimica premes.
 Tempora viuendo priscorum aequabis Auorum,
 Soles innumeros si numerare voles.
 Ad Sophiae sacros amor est accedere fontes?
 Haec tibi se plenis impluet vberibus.
 Ille, probante Deo, Coeli mox dona poposcit,
 Et Sophiam toto strenuus ore bibit.
 Si Deus arbitrium faciat tibi muneris huius,
 Dic mihi, quae voti summa futura tui est?
 Quidquid contigero, fulvum vertatur in aurum
 Saucius obryzo dicet amore Midas.*

*Da mihi Tithoni duplices, da Nestoris annos,
Euclio congestas grunniet inter opes:
Par mihi sit nemo, tua, Magne, superbia dicet,
Sit me nemo prior, Caesaris ambitio.
Regna Iouis coniux, Virtutem filia iactet,
Tyndaridis moechae vir volet esse Paris.
Omnes ducit Amor, nec voto vivitur vno,
Tam varius votum dum sibi fingit Amor.
Turpia stultus Amor, nocituraque munera poscit,
Quae prosint, Sapiens, castaque curat Amor.
Alter dona vouet suspensi plena timoris,
Alter amat nullo saucia vota metu.
Par vanno sapiens sibi scilicet optima condit,
Par cribro insipiens pessima seruat Amor.
Disce puer, seu vina, dapes, vnguenta, choreas,
Seu Pylios optas, floscule verne, dies;
Sive lubet torui calcatâ Pallade Martis,
Seu Veneris pulso castra pudore sequi;
Nec tibi prae Pluto Christus, prae crimine Virtus
Nec tibi prae vili ridet Olympus humo;
Stultorum veteres augent tua nomina fastos,
Noxia qui veris antetulêre bonis.*

*Elige Virtutem; dos est pulcherrima Virtus:
Vt sapias, Sophiam cum Sapiente proba.*

XX.

Que fais tu Cupidon? ce sont des bagatelles
Que tu recueill'icy, ceruelle sans ceruelle;
Tu sembles au tamis; fuiuez ce sage Amour,
Qui garde le meilleur pour s'en seruir vn iour.

XX.

Hoe wel dat oock dit kindt
Het beste deel bemindt;
Daer is nochtans verschil
In 't werck van desen will':
Het quaetste blijft in 't zift /
Het best' blijft in den wan:
Wacht u dan van sijn drift /
Houdt met den wijsten an.

XXI. Vana fuga est, Crux quam fugis, haeret.

*LEX Cruce Romanos exemit Romula ciues,
 Fixit in infami corpora serua trabe:
 Romanus nemo est, nemo, mihi credite, liber,
 Qui sua dat Mundi colla premenda iugo.
 Quisque tuos patimur manes, o Munde, Crucesque,
 Nullaque non villo gaudia felle madent.
 Innumer as parit ipsa Cruces, nutritque Voluptas,
 Eque Cruce innumeras Crux parit vna Cruces.
 Marmora Sisyphijs haerent minus arcta lacertis,
 Membra Ixioniae sunt minus apta rotae;
 Et vicina minus Tityo sunt rostra renato,
 Paestanisque minus spina marita rosis;
 Quam sua crux Mūdo: Crux poenaque, spinaque Mundi;
 Coece Amor, haerentes quid fugis Orbe cruces?
 Testudo cochleam, stultus vitauerit vmbram
 Ante; comes mundi Crux, fuga vana Crucis:
 Tolle tibi Mundum, & pennâ pete remige Coelum,
 Crux simul aetherium sollicitabit iter.*

*Vtque aries Phryxo, sic Orbi subijce tergum,
 Crux aderit medio dura Tyranna mari:
 Splendidus Assyrio conuiua recumbis in ostro?
 Arbitra Crux coenae prima futura tuae est:
 Corpora das somno? Crux somni nescia tecum
 In plumâ ponet nobiliore caput:
 Nempe Theonino nunc liuor pectora morsu,
 Ira Lycambaeo nunc edit ore iecur,
 Et nunc insomnes rodunt praecordia curae;
 Nunc cor ferrato pertinat vngue dolor,
 Iam morbus rapidis depascitur Ilia flammis;
 Iam piger infuso serpit in ossa gelu.
 Omnia quid memorem? Fabium lassare loquacem,
 Vastaque clamosi Stentoris ora valent.
 Hûic infaustus Hymen, hûic proles degener est Crux,
 Spes adeo sibi Crux, Crux amor ipse sibi est,
 Agricolae mentita seges, trabs naufraga nautae,
 Vulnera militibus, prodita signa duci;
 Regibus est regnum sua Crux, locupletibus aurum,
 Dum locuples arcae Rex timet vsque throno.
 Et dubitas Regum cur ardua vertice stet Crux?
 Cur gerat inscriptas fronte moneta Cruces?*

*Maxima regna Crucis; toti Crux imperat Orbi:
Vincere vis Orbem? vince, Cupido, Crucem.*

XXI.

Celimaçon collé à sa cabane ronde
Ne s'en peust depestrer: veux tu porter le Mōde?
Bon-gré, mal-gré tu doibs porter sa croix: c'est rage
De s'en vouloir deffaire, c'est fuyre son propre ombrage.

XXI.

Voor niet vliet desen sot
Sijn schaduwe; 't is spot;
De Schilt-padd' draeght haer huys /
De werelt draeght haer Cruys;
Treckt ghy de werelt aen /
Hoe kondt ghy 't Cruys ontgaen?

XXII. In Cruce stat securus Amor.

IN Cruce stat securus Amor: *fremat Orbis, &*
Tutus Amor, gressū si Cruce firmet, erit. (Orcus,
Sic rident Boreaeque minas, Euriq̄ue furores,
Culmine, Olympe, tuo qui posuêre Larem.
Crux tibi Lar, & Olympus erit, si noueris vti:
Vsus, Amor, fac ames; stat Cruce tutus Amor.
Innumeris Orbem Sortis rotet orbita gyris,
Vt rotat insani vorticis ira rates,
Vt per plana citus volitat sola verbere turbo,
Vt rota praecipiti vertitur acta Noto;
Stat Cruce tutus Amor, Sors sub iuga transit Amoris.
Quem sibi Crux stantem subdere nulla potest,
Omniaq̄ue vt vertat, nunquam Sors vertet Amorem:
Qui viget in duris, omnia vincit Amor.
Verbera mille pluat crudis Tribulatio flagris,
Blanditias credet verbera, flagra iocos.
Vincula si manibus, pedibusq̄ue Angustia nectat,
Illi grata manus vincula, grata pedis.

*Rodat dente Fames, igni Sitis vrat, Amorem
Nulla Fames subiget dentibus, igne Sitis.
Nudus oberret humū, mare naufragus, omnia spernet
Sive pericla soli, sive pericla sali.
Saeuities redeat Latijs bacchata theatris,
Seu tua Maxenti, seu tua, crude Nero;
Iamque rogos animet, iam strictum in vulnera ferrū,
Membra rogis, ferro colla parabit Amor,
Spicula carnificis vibret inclementia lethi,
Obuius in lethi spicula curret Amor.
Dulce mori. Spes vita tuas tibi prodiga serua,
Vita Amor ipse sibi, spes sibi solus Amor.
Ipsi adeò moueant coelestes arma manipuli,
Et vires Virtus conuocet ipse suas;
Desuper astra tonent, Styx fundo exaestuēt imo,
Coniungatque suas Orbis vterque manus:
Stabit Amor, dum Crux se stabit amantibus ara.
Omnis in aethereo se liquat igne dolor.*

XXII.

Plustost es branslerez, rasantrez pied rez terre,
 Le sourcilleux sommet d'vn rocher de la mer
 Que ce petit garçon;il rira vos tempestes,
 Si long temps qu'il aura la Croix pour sa retraicte.

XXII.

Dat 's werelts meester-radt
 Omringhele dees' stadt /
 Dat kleyn en grooten windt
 Bestorme dit teer kindt;
 De Liefde staet op 't Cruys /
 S'is boven dit ghedruys.

XXIII. Erras: hâc itur ad illam.

*P*Orta patet duplex, praeacutis horrida dumis
 Altera, Daphnaeis altera blanda comis.
*P*raesidet hûic Virtus, illi Victoria Carna est,
 Has labor, has stat Honor peruigil ante fores,
*L*aeta nec antè patent Victricis limina Lauri,
 Transita quàm dederit, spina cruenta viam:
*N*on secùs ac laeui mensae super aequore ludunt,
 Ludicra quèis Italum voluere cura trochum;
*N*ec patet aduerso quipraenitet annulus auro,
 Lignea nîferro ianua sternat iter.
*H*oc volo: fas nulli superos sperare triumphos,
 Qui neget heroo pectore dura pati.
*S*cilicet vt veniat sine Sole, & puluere Palma?
 Vt veniat nullo parta labore quies?
*S*cilicet vt nullo potiaris Olympia cursu?
 Vt veniat nullo Marte cruentus Honos?
*S*cilicet in Graiâ debelles Pergama mensâ,
 Et referas Phrygijs parta tropoea rogis?

*Scilicet absque armis veniat Lauinia coniux,
 Italaque externis regna petita procis?
 Sub dominâ meretrice excors vt viuat Vlysses,
 Et repetat patrios, dulcia regna Lares?
 Dissimulare virum muliebris cyclas Achillem
 Pergat, & Haemonijs Hector a raptet equis?
 Alta triumphali scandas Capitolia curru,
 Nec iaceant forti millia quina manu?
 Per spinas, tribulosque, per inuia saxa, per ignes,
 Sithoniasque niues, Caucaseumque gelu,
 Per medias acies, per vulnera mille, necesque,
 Herculeâ Virtus tendit in astra viâ.
 Absque labore nihil; venit empta dolore voluptas.
 Quae venit è duris palma, decora venit.
 Ipse cui prono famulantur sidera nutu,
 proma cui totas gloria fundit opes,
 Nudus, inops, exul (sic iussa Paterna ferebant.)
 Aetherium duro tramite carpsit iter,
 Temporaque infesto prius induit vtraque sente,
 Quàm tulit emeritis debitaserta comis:
 Quod Sceptrum aeternâ stellarum luce coruscat,
 In manibus quondam vilis arundo fuit.*

*Vulnera stillarunt atro priùs horrida tabo,
 Quae modò tam multo lucida sole micant.
 Vnicus ad Palmam trames patientia; Palmam
 Quisquis amas, durum ne fuge mollis iter.*

XXIII.

Hola! passez deuant par ceste affreuse porte;
 Car là ne ferez rien, ce sera chasse morte:
 C'est le destroict poinctu d'espines, & douleurs,
 Quifraye le chemin aux lauriers & honneurs.

XXIII.

Ghy doolt / ghy loopt verkeert:
 Is dit dat 't spel u leert?
 Vrijt ghy dees' gouden glans?
 Proeft eerst den doornen crans:
 Staet ghy naer 't eeuwigh goedt /
 Ghy moet door 't teghen-spoedt.

XXIV. Vincit, qui longiùs abijcit.

*Q*uisquis adhuc dubiae meditaris proemia Palmae,
 Aspice quae geminus munera praebet Amor.
 Pusio vterque parem simili terit orbe palaestram,
 Ah, quàm dissimilis pusio vterque sibi!
 Hic Veneris tenero lactatus ab vbere creuit
 Inter Acidalias, ceu Sybarita, rosas;
 At Thracum par ille, gelu duratus & vndis
 Per spinas didicit currere, perque niues,
 Hic Bacchi, & Cereris molli nutritus in aulâ
 Pellaces didicit, dulcia damna, iocos;
 Esca fames illi, vinum sitis, otia sudor,
 Cura quies, pugnae ludus, arena schola.
 Heu puer infelix impar congressus Achilli!
 Nil profecturis viribus arma capis.
 Vt tua diuulsis luxentur brachia neruis,
 Nulla tuas cinget Palma, apiumúe comas.
 Victor abit ludo, qui longiùs abijcit Orbem,
 Quo sine non apium, non tibi Palma placet.

*Terram Terra sapis, dedit hanc tibi Cypria sponsam,
 Hanc tibi perpetuo foedere iunxit Hymen.
 Hic tibi frater erat, Palmae qui captus amore,
 AEthereum Christo dum duce discit iter,
 Audijt, haeredes vt egenos scripseris, Orbi
 Bella meis infer tyro sub auspicijs.
 Hïc vultus rugas, suspiria ducere pectus,
 Hïc luuenis voti poenituisse sui.
 O Mundi graue pondus Amor! Caelumque, Deumque
 Perdere, quàm fluxas maluit Orbis opes.
 Non ita quos multo conspersit puluere Virtus,
 Durauitque suo Coelicus igne puer,
 Testis Abram, testis Phariâ puer erutus vndâ,
 Et duodena Deum turma secuta ducem,
 Hic solium, ille solum, rem, spemque reiista reliquit,
 Hic fuit Isacidum Legifer, ille Pater,
 Ista triumphatum circumtulit arma per Orbem,
 Quaeque dedit terris iura, datura polo est.
 Sic tibi proiecto veniet victoria Mundo,
 Pisaeo qualis puluere nulla venit.
 Projice, dum perdas; vicit qui perdidit Orbem:
 Plus habet hïc palmae, qui minus Orbis habet.*

XXIV.

lectez bien loing de toy c'est oeuf de Basilisque
 Farcy de mille morts, si ne veux courir risque;
 lectez dis ie de toy ceste mondaine boule,
 Celuy gaigne le ieu qui plus auant la roule.

XXIV.

Wie wint hier? 't kleynste kindt;
 Die 't verr'ste werpt die windt.
 Wat is dit voor een eer
 Cupido? ick ben te teer /
 Ick ben ghevoedt met lust
 In ledigheydt / in rust;
 Maer dit kleyn kindt is sterck /
 'T is op-ghebracht in 't werck.
 'T is waer; maer 's werelts bol
 Is windigh / broosch / en hol.
 'T is soo; maer dit 's oock waer /
 Dat aertsch is valt heel swaer.

XXV. Haec animant pueros cymbala, at illa viros.

*Imbre Cupido genas, gremiumque Parentis inundat:
 Quàm rectè in Veneris flet puer iste sinu!
 In risum lacrymas sed visa crepundia vertunt,
 Tinnulus & strepero qui venit aere sonus:
 Vanum vana iuuant, puerum puerilia; dignum
 Anticyrisque tribus, ludibriisque caput!
 Bis puer, & fungis fungus magis omnibus, Orbis
 Cymbala prae cantu coelite si quis amas.
 An bene prae Phoebi laudatur fistula plectro?
 Garrula num lessum vincit oloris anas?
 Auritâ de gente Midae reor esse nepotem,
 Cui stat in Arcadicâ tam grauis aure stupor.
 Quàm tamen, heu, raros abstergit coelica fletus
 Musica! sed vano tinnit vbi Orbe Venus,
 Mille licet flendi caussae sint, mille dolorum,
 Exulat è vultu lacryma, corde dolor.
 Terra procul patrijs te diuidit auia regnis,
 Quae toties noxis perdita regna tuis,*

*Iam tibi mors taxos, iam Styx tibi destinat ignes,
 Et citat offensi Numinis vrna reum;
 Attamen vt rauco mulsit te murmure Mundus,
 Nil scelus, exilium, mors, rogas, vrna moment.
 Sed fugitiua nouo reuocas mox gaudia plectro;
 Luctibus vt lessum scilicet illa canant.
 Quam metuo victor tumulet ne gaudia luctus!
 Alternus pueris statque, caditque dolor.
 Non ita, quos Virtus facit, & Sapientia canos,
 Aut quos plena viro mens super astra vehit.
 Testis eris multis, Francisce, è millibus vnus,
 Millibus è multis sed satis vnus eris.
 Iam prope depositos grassans funesta per artus
 Febris Apollineae vicerat artis opem,
 Ipsaque iam curis mens tristibus elanguebat
 Venturi nimio saucia facta metu;
 Ah nimio! neque enim vllius sibi conscia culpae,
 Vna Parens veri quae solet esse metus:
 Et tamen vsque graui timor arietat impete pectus,
 Nec recreent Mundi plectra, nec ipsa Venus:
 Ast vbi descendit superâ citharoedus ab aula
 Diuinoque sacrum pectine pulsat ebur,*

*Diffugiunt morbi, sedet altum mente serenum:
 Mascula nempe iuuant gaudia sola viros.
 Omnibus haec mentes si musica recreet aegras;
 Perdet, quâis pueros mulceat, aera Venus.*

XXV.

Le Monde enclochetti r'appaise Cupidon,
 Vn follastre cymbal vn follastre garçon;
 Mais les hommes de bien sentent l'ame rauie
 Par les diuins fredons de celeste harmonie.

XXV.

Siet dit kleyn wicht eens aen /
 Sijn ooghskens staen vol water:
 Neen / neen; het is ghedaen /
 De werelt is den klater /
 Daer Venus hem med' stilt.
 Dit 's kinder-spel: maer wilt
 Ghy man'lijck zijn van hert;
 Versoet all' uwe smert
 Met hemelsche ghenucht /
 Niet met een aertsch gherucht.

XXVI. Hâc vincitur, illâc perditur.

*ERgo iterum ad ludos? positis age seria nugis,
 Si tibi sit Palmae tanta, Cupido, sitis.
 Fallimur; & sua sunt puerili seria ludo;
 Seria, cùm ludit, proelia bellat Amor.
 Et sua victori sunt proemia, poenaque victo,
 Illi Laurus, huic flamma, perenne lucrum.
 Vincitur anticâ, (res est vel cognita lippis,
 Et genus hoc ludi plurima turba colit)
 Perdit, posticâ volucrem qui trajcit Orbem;
 Si vero graderis tramite, Palma tua est.
 Perdere vult nemo, nemo non vincere; ludit
 Turba, sed Idalij deuiat arte Ducis.
 Hoc duce Croesus ait; Pluti me dona beabunt.
 Scilicet haec ludi Palma: Beatus eris.
 Hinc res occulto vel aperto foenore crescit,
 Hinc Furina vncis artibus auget opes.
 Quem parasitus Amor blaesae poppismate linguae
 Fascinat, in solo est, inquit, amore quies.*

*Turpia mox totâ venatur gaudia Cypro,
 Et Thalamos vetitâ quaerit, aditque viâ:
 Sponsus Penelopes, Remex vitiosus Vlysei
 Alcinci Porcus de grege, leno Paris.
 Est sibi qui sacros auro mercetur honores,
 Est cui sceptrâ dolo nata Tyrannis alat:
 Prôpudor! innocuo vilet sine sanguine Palma,
 Et iocus est rupto foedere laesa fides.
 Sed nullum malè parta beant, vel sceptrâ, vel aurum,
 Aut honor, aut diti tota volupta penu.
 Scilicet aeternis praefert qui terrea gazis,
 Has perdit, fluxas dum male cogit opes;
 Luditur, & vanam lucri dum plaudit ad vmbram,
 Serò lucrum Stygijs se videt esse rogis.
 Sic avidos Palmae fallit praeposterus error,
 Quisquis es, ad Palmam qua via, flecte gradum.
 Vna via est Virtus, Virtus te sola beabit,
 Sola tuas Lauri cinget honore comas.
 Virtus delicias, Virtus parit vna triumphos,
 Virtus sidereas vna ministrat opes.
 Hâc duce si ludis, vincis, nisi luseris, erras:
 Vincitur hâc, illâc perditur: O quid agis!*

XXVI.

D'vn tres-estroict lien Daphne s'est mariée
 Auecq le Dieu Vulcain, le mespris, & la gloire:
 Hola doncq! gardez vous de faire par là l'entrée
 Ou tu seras frustré du prix de là victoire.

XXVI.

Cupido ghy verliest /
 Ghy speelt van achter in;
 Siet dat ghy beter kiest /
 Hier en is gheen ghewin.
 Volgt Deught / laet onrecht staen /
 Soo speelt ghy recht voor in.
 Dit is de rechte baen /
 Dit is den besten sin:
 Wacht u van 't eeuwich vyer /
 Kiest liever den Lauw'rier.

XXVII. Venturum exhorresco diem.

*HEi mihi! quae Circe vultum mutavit Amoris?
 Daedala quò picto cessit ab ore Venus?
 Quò dens oris ebur? niuei quò lilia collis?
 Quò nitor, & geminae lumina bina faces?
 Quò rosa malarum, natiuaque purpura labri,
 Quaeque prius posuit Gratia fronte Larem?
 Quò coma defluxit flauentibus aurea cirris?
 Quam velit esse suam Phoebus, & esse Charis.
 Nulla manent priscae puero vestigia formae;
 Squallidus at toto luror in ore sedet,
 Os abit in rostrum, toto stant vertice plumae,
 Luminaque in binis bina sepulta cauis.
 Ascalaphum (falso nisi stet pro teste vetustas)
 Sic turpem Cereris filia fecit auem,
 Hostem lucis auem, dirum mortalibus omen,
 Tristiae dictantem funera, mortis auem.
 At tibi non Hecates furor, aut mala gramina Circes
 Mutarunt vultus, leno puelle, tuos:*

*Ast Hecate peior, Circaeâque arte Voluptas,
 Quaeque timent testem crimina foeda diem.
 Dulichius deforme gulae sic grunnio rostrum
 Debet, auaritiae, quod micet aure, Midas.
 Proderis è vultu: quid frustrà conderis vmbris?
 Phoebus adest; luci te dabit orta dies.
 Illa dies, Minos quatiet quâ coelicus vnam,
 Et Themis aetherio ius dabit aequa foro,
 Illa dies, coecis quae pandet operta cauernis,
 Et si quid nigro nox tegit vlla specu,
 Illa dies, renum quae scrutatura latebras
 Eruet arcanos, Cypria furta, metus,
 Illa dies, veri quâ testibus obruta caussam
 Destituet Paphij Suada vel ipsa gregis:
 Hae tibi terrori est, timet hanc mens conscia testem,
 Haec est quam refugis, Cyprie bubo, dies.
 Sic metuit lucem, subselliaque aequa Catonis
 Autolyçi è piceâ posteritate nepos;
 Sic famosa sacrae temerato foedere taedae
 Venturi Coniux Coniugis ora timet.
 Omne scelus pauidum est, refugit testemque, diemque,
 Si nigra quid noxae nox sine teste parit.*

*Aeneus est, nullo pallescere crimine, murus:
Si vis Orbe metum tollere, tolle scelus.*

XXVII.

L'hibou, & le mondain, & la rate-penade,
Nourrissons de la nuict, le iour ont en horreur;
Ils craignent que Titan par sa dorée oeillade,
Descourirat aux cieux leur infame laideur.

XXVII.

Wat is dit voor een uyl?
Is Venus kindt soo vuyl?
Is dit dat lieve kindt /
Daer elck is op versindt?
Nu sie ick wat daer schuylt:
Het sucht / het beeft / het huylt
Van vreesse van den dagh /
Die (dat het oyt ontsagh)
Sal bringhen in het licht
Sijn vuyl onkuysch ghesicht.

XXVIII. Post tenebras spero lucem.

*EN tibi Cimmeriae clarissima noctis imago,
 Vel si quos habitat nox magis atra specus.
 Solibus orba tribus gemuit Nilotica Memphis;
 Sed tibi, Nile, diem quarta revexit Eos:
 At Mundo aeternis nox incubat atra tenebris,
 Fax vbi nullius sideris vlla nitet.
 Mille adeo rutilent Soles, & Sidera mille,
 Etnoua Lunarum millia dena micent;
 Gaudet Amor tenebris, tenebras scelus auget, & ipsam
 Mutat in vmbrosae noctis opaca diem.
 Ipse ego, cum radiant tot claro in vertice Soles,
 Lucifugam hoc credor ludice, lucis inops.
 Scilicet Impietas naso suspendit adunco,
 Si cui teste Deo viuere suadet Amor.
 Nox illi virtus, animi demissio torpor,
 Paupertas sordes, Virginitasque probrum,
 Flagra, preces, gemitus, lacrymae ieiunia nugae,
 Mors iocus, Infernus fabula, sanna Polus.*

*Tempus erit, misso cum fulminis igne, videbis
 Ipse tuas tenebras, Munde, meumque diem;
 Cùm spretum mirata iubar turba assecla Mundi
 Clamabit moestis exululata modis:
 Ergone nos error recti de tramite flexit,
 Nec Themis aequa duces praetulit vlla faces?
 En qui tot ludos nobis fecêre, iocosque,
 Quorum vita fuit fabula, morsque probrum,
 Nunc genus aetherium sortiti gaudia captant
 Coelituum densos inter agenda choros.
 Nos salebras, tribulosque, & inhospita saxa secuti
 Fecimus à paruis ad mala magna gradum:
 Illi, defixis animi inter Sidera curis,
 Emerunt breuibus gaudia longa malis.
 Sic illaudatos quondam laus debita, spretos
 Gloria, & invisos spontè reuisit amor:
 Nempe velut nostro cum Cynthus exulat orbe
 Nulla Venus, oculo iudice, rebus inest,
 Ast vbi noctiuagae velamina detrahit vmbrae,
 Tota Venus Phoebos cum redeunte redit:
 Sic mihi, qui densâ Mundi gemo nubilus vmbrâ,
 Ereptum referet lux inopina decus;*

*Lux toties imis mihi suspirata medullis,
 O mihi lux longis gratior è tenebris!
 Lux, de quâ nullos speret nox vlla triumphos,
 Eia veni, noctis iam satis, eia veni.*

XXVIII.

Ce Diuin Cupidon, tout embrasé d'amour,
 Descoche mil souspirs apres ce beau seiour;
 Mais celuy-là de peur tremblotte, & herissonne,
 Pésant qu'en tout momēt au lugemēt l'on sōne.

XXVIII.

Sal dan altijdt den nacht
 Het klare licht versmachten?
 Sal 's werelts boose macht
 Altijdt de deught verachten?
 Neen / neen: hier is den dagh /
 Die Venus kindt ontsagh.
 Des Oordeels klaren dagh
 Verlicht dat duyster lagh.

XXIX. Tinnit: inane est.

N *V*lla viret *F*amae me *I*udice, *L*aurea luco,
*N*ulla tuis rutilant, *H*erme, *m*etalla vadis,
*N*ullus *A*cidaliâ lepor enutritur in aulâ,
*C*opiaque in cornu, *C*opia, nulla tuo est.
*N*e mirare; boni fons mendax aret, egetque
*F*undere inexhaustas creditus *O*rbis opes.
*S*oluit ad haec risu sua *C*yprius ora *C*achinno,
*E*t quasi maternum pulsat, amatque *P*enu,
*A*ut distenta salit velut agnus ad vbera, pleno
*A*ut stabulo *E*lai pullus adhinnit equi.
*C*redulares *A*mor est, eluditur, & quia magno,
*M*agna sonat *M*undus murmure, magna putat.
*M*agna sonat magno, sed inania munera, fastu.
*S*cilicet agnatum prodit inane sonus.
*N*ola cauum loquitur natiuis tinnula linguis;
*V*ocali speres massica nulla cado.
*E*t tamen vt fucis *D*ictaea sequentibus aera,
*M*urmure sic *M*undi fit tibi fucus, *A*mor.

*Pabula sperasti: quis inani pabula ab vmbrâ
Speret, & arenti fonte leuare sitim?
Fallere: Pellaeos fortuna secuta triumphos
Seque, suaeque dedit subdita Regna rotae:
Nec tamen explerunt Pellaeas aequora fauces,
Terraque sat tantae non fuit vna fami,
Sic decus Isacidûm Salomon, sic Persidos aulae
Ludibrium, fraudem fassus es Orbis, Aman.
Pleno in vtrumque sinu se effuderat Orbis; at ille
Sceptra, & opes vanas credit, ille nihil.
Vt somno delusa fames dape gaudet inani,
Vt ficto cumulat Phantasos aere sinus:
Sic dominum quamuis tibi Sors transcripserit axem,
Plutus opes, fascēs Gloria, Fama tubam;
Mox vbi lux caecas animi dimouerit vmbras,
Inuenies, magnum praeter inane, Nihil.*

XXIX.

Qu'est cecy Cupidon? aussitost que tu sonne,
Le Monde retintant d'vn petit ton fredonne:
Oyez cecy Mōdain: c'est que le Monde est vuide;
Car iamais ne tintoit chose du tout solide.

XXIX.

Hoe 's werelts ydel klap
V meer / en meer belooft;
Siet dat ghy desen snap
Soo veel te min ghelooft.
Hoe meerder van gheluyt /
Hoe min dat 't besluyt.

XXX. Omnibus hîc Deus est omnia; inane nihil.

*AH! quae lymphæ avidos animi restinxerit aestus?
 Quae noua congenitam vicerit esca famem?
 Nil animo satis est, animo non sufficit vni,
 Quidquid alit diti Mundus vterque sinu.
 Sic licet innumeros Nereûs Pater ebibat amnes,
 Non tamen epotis exsaturatur aquis;
 Sic nunquam congesta rogi fomenta recusat,
 Quoque data est maior copia, plura cupit.
 Dum fugit è Pharijs gens Coeli cura catastis
 Errabunda vago tesqua per alta pede;
 Sola fames vbi, sola sitis regnabat, egeflas
 Sollicitos poterat figere sola lares:
 Munera, nescio quae, diuinis illita succis
 Aethra dat, Angelicâ munera pista manu.
 Nulla tibi inhians defraudant vota palatum,
 Inque dape hac omnis daps, sapor omnis inest.
 Non tamen hinc oculis saties, non auribus, vnus,
 Hinc tibi quae carpat, gaudia gustus habet.*

*Et quamquam satiet sua sensum quemque Voluptas,
 Mens vocat absentes insatiata dapes:
 Sic vbi squallentis deserta per arida terrae
 Tendimus in patrios deuia turba lares;
 Nil cupidis satis est. Nostris extorris ab oris
 Coelestes satiat Copia proma domos.
 Cinnama, thura, rosas, opobalsama naribus optas?
 Elysium dio fragrat odore nemus.
 Auris ab Aönij pendet dulcedine plectri?
 Auribus hîc dio pectine mella fluunt.
 Ambitiosa gula est? Deus hîc conuiuia, cibusque,
 Instruit aeternas coelica mensa dapes.
 Si color, & pictâ lux Iride lumina pascunt,
 Lux Deus est melior luce, colore color.
 Si formosa placet vegetis Charis addita membris;
 Hîc Deus est membris gratia, forma, vigor.
 Hîc auri, Famaeque fames angusta queratur
 Pectora; sit licet haec Caesaris, illa Midæ.
 His sua mergat aquis Epicuri vota cupido,
 Hoc Sophiae flammâ ponat in amne sitis:
 Scilicet vnus opes, Sapientia, Fama, Voluptas,
 Omnibus hîc Deus est omnia, inane nihil.*

*Ipse adeò veniat Nihilo si iunctus inani,
Expleat hîc Mundum Mundus, inane Nihil.*

XXX.

Le Monde est vuide & vain sans substance & moëlle,
Son bien est rien, sa fleur vapeur, ses perles gresle:
Foulez le donc au pied, caressez la Cité,
Où Dieu est tout en tout par son immensité.

XXX.

Al wat het lijf verciert /
Al wat de ziel versiert /
Al wat van vreughden leeft /
Al wat de Werelt heeft /
Godt is 't hier al in al;
Laet vry dan 't aertsche dal.

XXXI. Erit ex hoc aequior Orbis.

OMnia Dius Amor tentauit, & omnia, nisis
 Hinc sibi spe Mundum subdere, & inde metu:
 Effronti rigidus sed perstat fronte, nec vllis
 Dat verbis victas, verberibusque, manus.
 Vltimus en aries Crux, clauis, spina, columna,
 Funis, arundo, flagrum, lancea, sanguis, Amor.
 Iam scio, iam ponet, bellorum semina, noxas
 Mundus Coeligenae factus Amoris amor:
 Si quid inaequali gibbosum extuberat Orbe,
 Protinus abraso tubere ponet onus:
 Rex scelerum Tumor ipse cadet, cadet ebrius Euan,
 Et consanguineo cum grege moecha Venus.
 Nempe coronato tibi vertice fulguret aurum,
 Diuinum terebrent spinea sarta caput?
 Det sceptrum tibi gemma, Deo det inanis arundo
 Saxum illi, tibi sit sella curulis ebur?
 Ille suo rubeat, tu sanguine Muricis? illum
 Dedecoret vestis candida, te decoret?

*Aurea te cingat torques, hunc ferrea? Christum
 Vincula, te spirâ dite coronet onyx?
 Diues opum Pariâ viuas trabeatus in aulâ,
 Et patrio dicas Regia iura foro,
 Ille domûs exsors, Regnisque extorris auitis,
 Ille animam gelido sub loue nudus agat?
 Dulce saporato te nectare proluat aurum,
 Diaque myrrhatus asperet ora liquor?
 Barbaries dios vellat recutita capillos,
 Et struat in cirros ars tibi lena comam?
 Sputa Deo eripiant, tibi det cerussa colorem?
 Te speculi obtenebrent fulgura, vela Deum?
 Plaudat amoena tibi manus, & pes Orgia, Christo
 Clauus vtrimque manum figat, vtrimque pedem?
 Somnus Amyclaeo stertat tuus ansere, Christus
 Pendeat in durâ pervigiletque trabe?
 Vt reseret cuspis Diuinum ferrea pectus,
 Et tibi stet rigido vinctum adamante iecur?
 Nonita: sanguis adest, qui fracto adamante triumphet,
 Quoque Amor exaequat omnia, tornus adest.*

XXXI.

Raclez Amour Diuin toutes ces finfreluches
 Ces carcants, ces miroirs, ces sceptres, ces embusches,
 Ces pieges des mortels, afin que le faux monde
 Ne vienne à entraîner aux enfers tant de mōde

XXXI.

Wie soud'oft sin / oft hert
 In ydelheydt verblijden /
 Aensiende *Christi* smert /
 Aensiende *Christi* lijden?
 Neen / neen: al 's werelts pracht
 Wordt in dit bloedt versmacht /
 Dat in haer is verwaeyt /
 Wordt hier al af-ghedraeyt.

XXXII. Patetaethrae; clauditur Orbi.

IO triumphe! Deus Cordis dominatur in aulâ,
 Vicit Amor, clausit Cor tibi, Munde, fores.
 Nec prece, nec precio, nec Marte, nec arte, nec astu
 In Cordis penetres, Cyprie leno, sinus.
 Ipse adeò fuluum Mundus vertatur in imbrem,
 Quo fertur Danaës imbre perîsse pudor.
 Cor Superis concors arx insuperabilis, Orbis
 Cum didicit blandos, munera ficta, dolos,
 Cum didicit tot opum pretiosa perîcla, tot hamos,
 Cum didicit Paphios felle madere fauos:
 Nempe Magister Amor Cor cordi reddidit excors,
 Et Gnydias casto sopijt igne faces.
 Hinc modo coelestes toto bibit ore fauillas,
 Hinc superi solas excipit Orbis opes.
 Cor, animamque facit Cordi Deus. o age, Mundo,
 Si tibi cor, cordis tu quoque claude fores.

XXXII.

Poussez tant qu'il vous plaift, ce coeur fait à l'espreuue
Ne peust estre perçé par ce qu'icy se treuue:
Mais si ce grand Tireur vient à darder ses fleches,
En moins de rien verras, qu'il aura fait la bresche.

XXXII.

Cupido / ruymt de baen /
Laet 's werelts boor vry staen;
Dit hert is al te herdt
'T en gheeft noch om u hert
Noch 's werelts slecht bestier /
'T is vol van Hemelsch vyer.

[Medewerkers]

*Ita vouemus, ita speramus,
Ita de nobis ipsi promittimus,
Eiusque rei testes
Has quales, quales ingenij nostri tabellas ad aras tuas,
S. P. IGNATI ,
quasi sexennij tuis in scholis exacti
Mineral, ipso festi tui peruigilio,
Communi omnium Rhetorum nomine, & voto appendimus.*

Egidius Tellier.	II. IV. XIII. XVI. XIX.
Balthasar Gallaeus.	X. XII. XXIV. XXVI. XXXI.
Gerardus van Rheyden.	XXI. XXIII. XXXII.
Ioannes Waerenborch.	VIII. XIV. XV. XVII. XVIII.
Ioannes Moretus.	I. VI. XXVII. XXIX.
Ioannes Tissu	III. XXV.
Nicolaus Coldenhoue,	praeter ipsam cum carmine Dedicationem,
	V. XI. XXVIII. XXX.
Philippus Helman.	IX. XX.
Philippus Fruytiers.	VII. XXII.
<i>Ad maiorem Dei gloriam.</i>	
<i>Anno Domini, 1627.</i>	

Svmma privilegii.

PHILIPPVS Dei gratiâ Hispaniarum, &c.
Rex Catholicus, Serenissimus Belgarum
Princeps, diplomate suo sanxit ac cauit, ne
quis citra *Ioannis Cnobbari* Typographi Ant-
uerpiensis voluntatem, libellum, cui nomen
TYPVS MVNDI , aut contenta in eo em-
blemata, intra sexennium in Belgio impri-
mat, aut alibi locorum impressa in Belgium
inferat, venaliaúe exponat. Qui secùs faxit,
confiscatione librorum atque larninarum, &
aliâ graui poenâ mulctabitur, vti latiùs patet
in litteris datis Bruxellae Anno M.DC.XXVII.
die 16. Iunij.

Signat

Steenhuysse.

Approbatio.

E *Go infrà scriptus legi libellum hunc, seu Typum Mundi Emblematicum versibus illustratum à Rhetoribus Collegij Societatis ESV Antwerp. Qui cùm & argumento ipso vtilis, & iconū, carminumque amoenâ varietate non iniucundus sit, ad exornanda, animandamque ad pares subinde lusus, & studium iuventutis industriam, luce & proelo dignum iudico. Antuerpiae 1627. 2. die Augusti.*

Zegerus van Hontsum Canonicus & Eccles. Cathedralis Poenitentiarius, librorum censor.